

1 SEPTEMBER 1917.

AFLEVERING 5.

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE

J. HEIMANS, AMSTERDAM.

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPAKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

Prijs per jaar / 5.75.

IN DE DUINEN OP TEXEL.

EEN ieder, die wel eens het groene eiland, vlak boven den kop van Noord-Holland gelegen, bezocht en doorkruist heeft, zal getroffen geweest zijn ten eerste door den ongewonen vogelrijkdom en ten tweede door het zeer bijzondere, karakteristieke landschap, met zijn omwalde schapenweiden en bouwland, aan den Zuiderzeekant beschermd door een dijk, aan den Noordzeekant door een breeden duinzoom.

Die duinzoom vormt een geheel op zich zelf staand landschap met een bijzondere flora, welke zoowel de echte duinflora, als heideplanten en kwelderplanten omvat. Daarbij biedt het duinlandschap zelf vaak een merkwaardige formatie, waarin, zooals o. a. bij het plaatsje den Hoorn, duinen en vlakten, meest kleinere en grootere grasvlakten, met elkander afwisselen.

De grootste en indrukwekkendste duinvlakte, welke voor een groot gedeelte een kale zandvlakte is, vindt men in de duinen boven het plaatsje de Koog, en is bekend onder den naam van „Slufter“. Die Slufter strekt zich ver naar het Noorden uit achter de zeeduinen, wordt Noordelijk gestuit door de duinen bij den vuurtoren nabij Coksdorp, is Oostelijk begrensd door een verre duinenrij en

loopt in het Zuiden uit in de duinen en dalen van „de Muye“, een duinterrein met kleine zoetwaterplassen tusschen de eerste drie rijen duinen van de zee af.

Het maakt zoo den indruk, of de duinen daar in den Slufter vele honderden meters ver terug geweken zijn, waardoor een groot binnenstrand is ontstaan, met een naar verhouding nauwe opening naar het eigenlijke zeestrand, welke als ingang tot den Slufter dient. Vóór dien ingang ligt een zeer breed strand, een grooten schelpenbank, waarvan Noordelijk een ondiepe maar nimmer geheel droog wordende zeekreek loopt, waarin bij eb en vloed het zeewater wordt af- en aangevoerd.

De duinen worden aan de Noordzijde van die kreek dus onderbroken, en buigen zich naar binnen om, waardoor een groote opening in de eerste rij der zeeduinen is ontstaan, welke zich eerst een eind ten Zuiden van de kreek weer voortzetten. De ver naar achteren gelegen duinen in den Slufter hebben nu de taak der zeeduinen overgenomen en dienen als zeewering.

De zandvlakte in de Slufter is niet geheel vlak, maar hier en daar gestoffeerd met afzonderlijke duinen of duingroepen, ook wel met uitloopers der zee- en binnenduinen, terwijl groote, ondiepe zoutwaterplassen zich in het midden daarvan uitstrekken, die de zee daar tot in den zomer achterlaat.

Allerlei belangwekkende zee-, strand- en weidevogels houden zich in en bij die plassen op.

Hoewel in hoofdzaak zonder plantengroei, bevindt zich aan de Noord-West- en Zuidzijde langs de duinen een meer of minder dichte bodemvegetatie van strand- en kwelderplanten, zooals Zeepostelein en Engelsch gras, welk laatste in den vroegen zomer niet zelden dichte, bloemrijke matten vormt. Het geheel doet zich aan ons oog voor als een grootsch en machtig natuurgewrocht, gevormd door de vereende of strijdende krachten van wind en golven.

Deze Slufter, waarin men, zooals wij einde Juni—begin Juli deden, uren lang kan ronddolen, biedt allerlei belangwekkends op botanisch en ornithologisch gebied.

Op de breede schelpenplaat, in de duinen en in wording zijnde duintjes vóór de eerste duinenrijen, en in den Slufter zelf, broeden allerlei zeevogels, Meeuwen, Scholeksters, groote en kleine Stern, Tureluurs, Kluiten, enz., terwijl in de duinen, zuidelijk van den Slufter gelegen, waarin de plassen der groote en kleine Muye zich bevinden, Wulpen, de Bruine Kiekendief en de Velduil broeden. Welk een verrassing, toen we bij toeval op de Schelpenplaat vóór den Slufter in het zand drie Scholekstereieren vonden, mooie, eenigszins puntige eieren, bruinig geelgrijs van kleur met donkere vlekjes en streepjes. Eenige dagen later kon ik het nest, hoe ik ook zocht, niet meer vinden, maar in de richting van den Slufter loopend, werd mij de weg versperd door een paartje luid roepende Scholeksters, die telkens aan en wegvlogen en soms met groote vaart op mij aankwamen, en om mij heen vlogen. Het geroep van pwiet pwiet en de onrust der vogels werden sterker naar mate ik mij voortspoedde, tot ik begreep in de buurt van hun

nest te zijn. Maar ik zag niets. Of zou dit hoopje zand...? En ja, goed gekeken, daar lagen plat tegen een verhevenheidje van zand en wat zeegras drie kleine roestgele lichaampjes gedrukt, met zwarte streepen geteekend, en die hielden zich volslagen onbewegelijk, zelfs toen ik mij over het zandhoopje bukte. Geen spoor van beweging verried dat daar drie kleine wezentjes in doodsangst verkeerden; ze bleven plat met hun kopje uitgestrekt tegen den bodem liggen.

Ik kon de verzoeking niet weerstaan een dier kleine donzen lichaampjes eens in de handen te nemen, en wonderlijk, ook toen hield het vogeltje zich onbewegelijk of liever dood; het kopje hing slap omlaag en de oogen keken mij onbenullig en suf aan. Alleen bij het omkeeren klauwden de donkere, nog loodgrijze pootjes even, als in afwering, naar boven, maar toen ik het voorzichtig

Kleine Stern bij zijn nest.

Foto A. BURDET.

weer neerlegde, toen lag het even roerloos en onbewegelijk als te voren. Zouden die diertjes nog zoo jong en slap wezen, dat ze geheel hulpeloos waren? Dat zou ik spoedig anders leeren, want ik wilde hetzelfde spelletje met No. 2 herhalen, wat aanvankelijk ook goed ging. Dit hield zich, toen ik het opnam, even zoo slap, en klauwde bij het omkeeren op dezelfde wijze als het eerste, maar toen ik het even voorzichtig neerlegde, gaf dit er de brui aan en het stootte weg, ik weet niet goed meer, maar ik geloof zonder piepen, en als door een electrischen schok gewekt gingen tegelijkertijd ook de beide andere aan den haal, rennend in drie verschillende richtingen gelijk de beenen van een waaier. De pootjes geleken wieltjes en ze renden voort en voort, zoodat ze in weinig tijd op grooten afstand van mij verwijderd waren.

De ouders waren er confuus van, dat kon men duidelijk merken, en vlogen telkens een eindje op om ze bij te houden, tot het hun al te bar werd. Een van hen ging voor een der hardloopers staan en lichte een der vlerken op om het rennende beestje tegen te houden, of vloog even op om het voor te komen. Maar niets hielp, tot ik tenslotte de kleine vogeltjes nog slechts door den kijker kon onderscheiden als kleine balletjes op het wijde strand.

De andere oudervogel bleef zoo ongeveer tusschen de beide andere vluchtelingen als besluiteloos in, en door de andere verloor ik die al spoedig geheel uit het oog. En ééns uit het zicht, kan men de kleine diertjes tusschen het geblink der millioenen schelpen niet weervinden; en ik heb ze ook niet weer gevonden. Dus liep ik den Slufter verder in, links van een groote plas, waaruit Meeuwen en Bergeenden omhoog vlogen, en Scholeksters op hun hooge roode pootjes vlug wegtrippelden. Dat is aardig om te zien. Ze gelijken bij het vlugge weglopen wat hoog in de schouders, en ze kunnen zoo eigenwijs omkijken met hun langen rooden snavel. Maar daar trok een veldje met plat tegen den grond groeiende en rossig bloeiende plantjes onze aandacht, een plantje, dat op zilten kleigrond vrij algemeen is, maar dat ik hier zoo spoedig niet verwacht had. 't Was het Melkkruid, *Glaux maritima*, met dikke tegen den grond gebogen stengels met kleine ovale, eenigszins vleezige blaadjes, in de oksels waarvan licht-bruinrose bloempjes glinsterden. Dit plantje is merkwaardig omdat een bloemkroon ontbreekt en het kelkje bloembladachtig is gekleurd, iets zooals o.a. ook bij *Clematis* voorkomt.

Nadat een duingroepje gepasseerd was, kwamen een paar Kluiten uit de naburige plas nieuwsgierig boven en om mij vliegen, om ten slotte weder af te zakken. Later zou ik er bij dezen plas meer zien, maar nu ging ik hen blijkbaar te ver uit den koers. Want ik volgde den achterkant der zeeduinen, dus de Westelijke zijde van den Slufter, en kwam daar op groote terreinen, geheel begroeid met Engelsch gras (*Armeria*) en Veldbies (*Luzula*), die door de bloempjes der *Ameria*'s een rossen gloed hadden. Daartusschen schitterden de roode sterretjes van het Duizendguldenkruid. Dit zijn gedeelten welke blijkbaar het kortst onder water staan, want waar dit niet het geval is en het zeewater langer blijft staan, is de bodem geheel zonder plantengroei of slechts spaarzaam met Zeekraal en Zeepostelein bezet. Maar zoodra het niveau van den bodem iets hooger wordt, verschijnt weer de *Armeria* met enkele Veldbiezen en grassen, zooals aan den Noord-Oostkant van den Slufter, waar ook weiden waren met schapen en koeien, en waarbij weer een flinke duingroep afzonderlijk oprees. Dicht daarbij zag ik twee kluiten zonder veel drukte weglopen en vond ik een nest met vier eieren, grijs met zwarte vlekken en streepen in een zandkuiltje tusschen Zeeweegbree (*Plantago maritima*) en Melkkruid.

De oost- of achterkant van den Slufter is meerendeels bar zand, en begrensd door afgebrokkelde duinen, maar in het midden ligt een lange breede plas, welke in den winter en bij hoogen vloed verbinding heeft met de zeekreek op het

strand, maar welke tijdens ons verblijf in eenige dagen geheel was verdwenen, weggezakt en opgedroogd.

Onze tocht voerde ons nu aan de zuidzijde van den eerstgenoemden plas, en daaruit vlogen bij onze nadering eenige bergeenden op, later ook zilvermeeuwen, terwijl Scholeksters en strandpleviertjes het wat langer aanzien voor ze opvliegen. Maar zeven mooie Kluiten kwamen telkens terug en vlogen om en boven ons hoofd. Zoo'n vliegende Kluit heeft een merkwaardige houding en gelijkt dan veel op een Geep met vleugels, waartoe zijn opwaarts gebogen snavel zeker veel bijdraagt.

Die strandpleviertjes hebben mij telkens het grootste genoegen gebracht. Als ze op het strand stil staan ziet men ze niet zoo gauw, totdat ge er een vlug over het zand ziet schuiven. Want de pootjes gaan zoo vlug afs een aflopend radertje en het lichaam vertoont daarbij weinig of geen beweging. Een had ik er in zicht door mijn kijker, hij mij evengoed, al was het zonder kijker, en zoo keken wij elkander aan. Maar hij wilde bij het water en ik stond er voor. Toen begon hij heel hard in een wijden cirkel om mij heen te loopen; razend snel gingen de pootjes tot het diertje plotseling ophield. Even het kopje klauwen en toen weer een ruk, dadelijk in snellen loop, om plotseling weer even te stoppen. Maar als ge 't diertje dan van naderbij wil zien en het volgt, dan vliegt het plotseling op, laat daarbij twee spitse smalle vleugeltjes zien, en een oogenblik later rent het weer iets verder, op dezelfde wijze. In de verte denkt ge allicht, als ge deze diertjes zoo tusschen de kluiten ziet, in wier gezelschap ze veel vertoeven, dat het jonge nestvogels zijn, tot hun plotseling opvliegen u uit den waan helpt. 't Zijn allerleukste strandloopertjes, vlug ter been en even vlug op de vleugels.

Het Zuiderlijkste deel van den Slufter neigt sterk naar den zeeingang, maar loopt ten slotte achter de zeeduinenvan uit in de duinen van „de Muye”. Hier krijgt de flora dadelijk weder een geheel ander aanzien. Eerst krijgt men een groote plaat, dicht begroeid met zeepostelein, dan zand, en verderop weer, tusschen de duinen een vegetatie bestaande uit hoogopgroeiende Zeerusschen, Bloembiezen, Lamsoor (*Statice*) en Engelsch gras. 't Is belangwekkend te zien, hoe op zoo betrekkelijk kleine afstanden de flora telkens wisselt en het aspect van het landschap verandert, want tusschen de Zeggen, Grassen en Veldbiezen kwamen hoe langer hoe meer uitloopers van het Riet, welke die plaats een meer moerassig uiterlijk gaven. Het vormt den overgang naar de iets Zuidelijker gelegen plassen, de Muye geheeten. De grootste dier beide plassen ligt achter de tweede duinenrij van zee af, en schenkt aan honderden vogels een rustige broed- en rustplaats. Toen ik door het hoge riet waadde, over een bodem van mos en kruipwilg en het water naderde, vlogen plotseling zes wilde eenden op en toen ik in de handen klapte gingen er telkens meerdere groepjes op, tot er een honderdtal in de lucht vlogen, om na eenige rondvluchten verderop in den plas weer neer te vallen.

Ik zocht toen mijn weg verder langs den oever, door dicht gras, afgewisseld met geurige Munt, *Prunella*, *Orchissoorten*, *Kattendoorn*, *Duindoorn*, *Verfbrem*,

Zeewinde en duizenden plantjes van Wintergroen (*Pyrola*), waarvan er verscheidene bloeiden met trosjes van lekker riekende witte bloempjes, waaruit de stijl, als een smal rood tongetje, begeerig naar beneden gebogen was.

Plotseling, twee of drie meter voor mij, vloog met piepend-gillend geluid een groote bruine vogel op. Door den fluks in stelling gebrachten kijker kon ik den arendachtigen roofvogelkop onderscheiden, en bleek ik te doen te hebben met den Bruinen Kiekendief. De vogel verwijderde zich snel met krachtigen vleugelslag,

Vegetatie van Wespenorchis in de Muy op Texel.
Foto A. BURDET.

en toen hij over den westelijken duinrichel kwam, vlogen hem dadelijk twee Kievieten achterna, die schielijke stootvluchten naar den roover maakten. Deze stoorde er zich echter weinig aan. De eenige beweging was, dat hij even een afwerenden vleugelslag maakte naar den aanvaller die hem te na kwam. Steeds hooger steeg hij, tot hij tenslotte alleen in de ijle ruimte dreef. Toen begon hij weer te dalen en, op een zekere hoogte gekomen, kwamen er weer kievieten opzetten, nu zeven, die woedende aanvallen op den vogel deden, tot ik de

twistende groep uit het oog verloor. Op den verderen tocht, en ook later nog eens, zag ik den trotschen vogel opvliegen, uit het kreupelhout en eenmaal ook uit het riet in de kleine Muye.

Die kleine Muye is wel smaller, maar niet minder interessant dan haar grootere naamgenoot. Zwarte Sterntjes vlogen boven het water, allerlei levends vangend in en boven het water. Soms stonden ze zoo goed als stil in de lucht om plotseling neer te vallen of met vluggen wiekslag verder te vliegen. Ze stoorden zich niet aan ons in hun gewichtig werk, anders als de eenden, die al lang over de duinrichels verdwenen waren.

Doorlopend ligt de plas al spoedig achter ons, en loopen we in een vlakke duinvallei, waarvan de bodem als belegd is met een tapijt van Munt en Waternavel, waartusschen honderden Orchis in diverse soorten en duizenden *Epipactis palustris* bloeiden, en niet te vergeten het Teere Guichelheil, *Anagallis tenella*, een vrij zeldzaam voorkomend, laaggroeiend duin- en moerasplantje. Haar kleine rose bloempjes komen even boven de eironde blaadjes uit, of zitten daar tusschen verscholen.

Plotseling stond ik voor een duindrama! Zwartgrijze en zilverwitte veertjes van een zeemeewtje, een vleugeltje en een paar ovaalronde veerproppen lagen verspreid op den groenen bodem. Maar wat is dat? Blaft er een hondje? Neen, echt blaffen is het niet. Maar het houdt niet op, en wat is het dan? Zien deed ik niets en ik besloot terug te gaan in de richting vanwaar het „geblaf” kwam.

Plotseling steeg er uit een boschje duindoorns op een laag heuveltje een geel-bruine, groote vogel op... een velduil! Met geruischlooze vlucht bleef hij om mij heen wieken, al blaf-krijschend, en wel net zoo lang tot ik mij ver genoeg van zijn terrein verwijderde.

Maar telkens had ik gelegenheid den prachtigen vogel door den kijker goed waar te nemen, en zijn prachtigen vederdos en karakteristieke stomp kop, dien wij niet gewend zijn tusschen een paar gespreide vleugels te zien, te bewonderen. Opmerkelijk was, dat waar de Bruine Kiekendief aangevallen werd door Kievieten, de Velduil hier werd lastig gevallen door het Sterntje.

Toen ik bij een lateren duintocht weer in die buurt kwam, kwam weer de Velduil te voorschijn, maar toen hield hij zich rustiger en ging ten slotte op een verwijderden duintop naar ons zitten kijken. Blijkbaar was ik de eerste maal te dicht bij zijn maal en zijn nest geweest, want later hoorde ik, dat zoowel de Bruine Kiekendief als de Velduil daar in de duinen gebroed hadden.

Thans zou ik nog kunnen vertellen van de voorduintjes op het strand, duintjes in wording in verschillende afmeting, lage zandhoopjes en reeds aangezwollen duintjes, waarop de helm en het biestarwegras in vollen bloei stonden; op de vlakten er tusschen bloeide hier en daar de zeeraket. Die voorduintjes zag ik enkel op het middengedeelte der Texelsche kust; zij worden blijkbaar gevormd van het zand dat Zuidwester- en Noordwester stormen en zeeën daar van de Noordelijke en Zuidelijke kustduinen afslijpen; want daar zijn de duinen afge-

kaveld. In die voorduintjes vonden we o. a. eieren van de groote en kleine Stern, van Scholeksters en van Tureluur, die onrustig roepend over ons vlogen en telkens weer terug kwamen. De groote meeuwen maakten een vragend, zacht kirrend geluid, terwijl de Sterntjes waarschuwend of protesteerend krijtschten.

Ik wil besluiten met vermelding van de Koekoek, die op Texel aanhoudend gehoord wordt en dikwijls gezien. Ik zag van dezen vogel op een vroegen ochtend een vijftal tegelijk in wilde, warrelende vlucht in de duinen, als vechten of stoeiden ze. Maar ook midden op den dag ziet men ze soms plotseling roepend wegvliegen, evenals des avonds. Zoo zag ik o. a. op een laten avond een paartje, dat over de jonge dennen, welke daar veel aangeplant worden, vloog, en waarvan er een op den top van zulk een boompje ging zitten. Dat was een stemmingsbeeld! De ondergaande zon goot laag hare stralen over de duinen in het vlakke groene eiland en tooverde daar een beeld van stille weldoende rust, welke tot verhevenheid steeg toen de groote, volle maan boven een wolkenbank in vollen glans omhoog rees.

Welk een tegenstelling met de eeuwig beweeglijke zee aan den anderen kant der duinen, wier krachtige rollers sproeiende fonteynen deden opspatten, een beeld van rusteloze beweegkracht, een zinnebeeld van energie en toekomst.

A. J. VAN LAREN.

HYDRA'S OF ZOETWATERPOLIEPEN.

INDIEN wij aan het planktonvisschen zijn geweest aan den begroeiden kant van een vijver of vaart tusschen de waterlelies of kikkerbeetplanten in, kan het gebeuren, dat wij, thuisgekomen, talrijke, grijsachtige, min of meer doorschijnende, boomachtig vertakte wezentjes aan den wand van ons fleschje zien zitten. Het lijken wel plantjes, die wij voor ons zien, doch hun niet-groene kleur en hunne willekeurige bewegingen verraden al spoedig, dat zij in het dierenrijk thuis behooren. Inderdaad zijn het dan ook buiten twijfel dieren; men noemt ze *hydra's* of *zoetwaterpoliepen*. Hoe ze aan deze vreemde namen komen, wordt ons duidelijk, wanneer we het lichaam dezer wezentjes wat nader beschouwen. Het voornaamste deel er van wordt gevormd door een cylindervormig gedeelte, dat aan het onderinde voorzien is van een zuigschijfje, terwijl zich bovenaan de mondopening bevindt. En nu is deze mondopening omgeven door een krans van lange tentakels of vangarmen, waardoor het diertje werkelijk eenige gelijkenis krijgt met de hydra, de veelkoppige slang, die Hercules te bestrijden kreeg en waardoor ons ook de naam „poliep”, dat „veelarm” beteekent, duidelijk wordt. Met verwondering nemen wij waar, hoe het aantal buitgemaakte daphnia's en andere kleine zwemmertjes in een verrassend snel tempo afneemt, klaarblijkelijk door het optreden der